

Адзіночны і множны лік назоўнікаў

87. Разгледзьце малюнкi. Назавіце прадметы, якія фокуснік паклаў у капялюш. Назавіце прадметы, якія ён дастаў з капялюша.

Запішыце словы парамі. Якой часцінай мовы яны з'яўляюцца?

Узор: фокус□ — фокусЫ

...

Назоўнікі ў парах з'яўляюцца аднакаранёвымі словамі ці формамі аднаго слова? Чаму? Абазначце канчаткі назоўнікаў.

Якія формы слоў абазначаюць адзін прадмет, а якія — многа прадметаў?

Назоўнікі змяняюцца **па ліках**. Назоўнікі ў форме **адзіночнага ліку** абазначаюць адзін прадмет: *каплялюш, конь*. Назоўнікі ў форме **множнага ліку** абазначаюць два і больш прадметы: *капельюшы, коні*.

88. Утварыце форму множнага ліку назоўнікаў па ўзоры. Запішыце.

горад — гарад[ы]

вечар — ...

ліхтар — ...

бераг — бераг[і]

поле — ...

кветка — ...

кацяня — кацянят[ы]

зайчаныя — ...

шчаныя — ...

Якія канчаткі маюць назоўнікі ў форме множнага ліку?

Большасць назоўнікаў у форме множнага ліку мае канчаткі *-і, -ы*.

89. Утварыце формы слоў па ўзоры. Запішыце.

Селянін — сялян[е], гараджанін — ..., мінчанін — ...

Якія канчаткі маюць гэтыя назоўнікі ў форме множнага ліку?

90. Дапоўніце сказы патрэбнымі словамі з практыкавання 89. Запішыце. Знайдзіце назоўнікі. Пазначце над словамі, у форме якога ліку яны ўжыты.

У сяле жывуць ..., а ў горадзе —
... сардэчна сустракаюць гасцей сталіцы.

91. Прачытайце тэкст. Вусна падбярыце да яго загаловак.

У суботу настаўніца і вучні хадзілі ў цырк. Хлопчыкам і дзяўчынкам (з, с)падабалася выступленне гімнастаў і жанглёраў. Ра(з, с)весялілі дзяцей дрэсіраваныя малпы, якія гулялі ў мяч. Цыркавое прадстаўленне пакінула прыемныя ўспаміны.

Спішыце другі і трэці сказы, устаўляючы патрэбныя літары.

Знайдзіце ў запісаных сказах назоўнікі. Пазначце над словамі, у форме якога ліку яны ўжыты.

Выпішыце з тэксту аднакаранёвыя словы. Разбярыце іх па саставе.

Рм Ці любіце вы цырк? Чаму? Раскажыце пра самае захапляльнае цыркавое прадстаўленне, якое вы наведалі.

92. Спішыце, дапаўняючы сказы назоўнікамі ў дужках. Абзначце канчаткі і лік гэтых назоўнікаў.

У Соні ёсць маленькія (*папугайчык*). У іх прыгожыя (*мянушка*) — Чык і Рыкі. Раніцай крылатыя (*сябар*) будзяць дзяўчынку гучным чырыканнем. Так (*птушка*) вітаюць сваю гаспадыню. Соня сыпле папугайчыкам (*зярнятка*), налівае ваду ў пайлку. (*Папугайчык*) удзячныя дзяўчынцы.

93. Разгледзьце малюнкi. Колькі прадметаў могуць абзначаць запісаныя словы?

штаны

санкі

капуста

малако

Запішыце назоўнікі. Абзначце ў іх канчаткі. Па канчатках вызначце форму ліку назоўнікаў.

Некаторыя назоўнікі ўжываюцца толькі ў форме адзіночнага ліку (*пячэнне, кефір*) або толькі ў форме множнага ліку (*дзверы, санкі*).

94. Прачытайце скарагаворку. Навучыцеся хутка і правільна вымаўляць яе.

У Варвары — акулёры.
Акулёры *да твару* Варвары.
М. Пазнякоў.

Спішыце. Падкрэсліце ў сказе назоўнік, які выкарыстоўваецца толькі ў форме множнага ліку.

Рм Што абазначае выдзелены выраз у скарагаворцы? Вусна складзіце з ім сказ.

95. Прачытайце і адгадайце загадку.

Што за час такі?

Могуць дзеці маляваць,
могуць кніжку пачытаць,
могуць мультыкі глядзець,
за камп'ютарам сядзець.
Што за час такі ўсе маюць,
кожны дзень тады гуляюць?
В. Жукоўская.

Запішыце загадку разам з адгадкай. Знайдзіце назоўнікі, вызначце лік. Які назоўнік ужываецца толькі ў форме множнага ліку?

96. Разгледзьце малюнкi. Скажыце, чым занятыя дзеці. Складзіце і запішыце сказы па малюнках.

хованкі, жмуркі

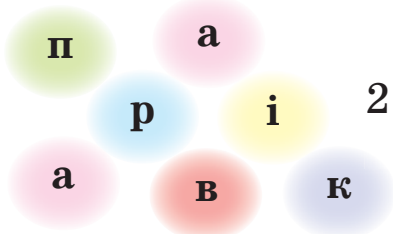
Знайдзіце ў сказах назоўнікі, якія ўжываюцца толькі ў форме адзіночнага ліку або толькі ў форме множнага. Пазначце над словамі, у форме якога ліку яны ўжываюцца.

97. Прачытайце загадкі. З «рассыпанных» літар складзіце словы-адгадкі. Запішыце загадкі разам з адгадкамі. Якой часцінай мовы з'яўляюцца словы-адгадкі?

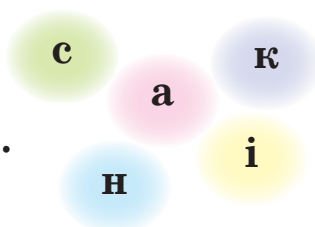
1. На горку цягне іх Рыгорка.

Яны ж вязуць Рыгорку з горкі.

2. Яна нам часта сустракаецца:
зубоў не мае, а кусаецца.

І. Муравейка.

Пазначце над словамі-адгадкамі, у форме якога ліку яны заўсёды ўжываюцца.

◆◆◆

98. Утварыце форму множнага ліку назоўнікаў па ўзоры. Запішыце.

мыш — *мыш*ы

шалаш — ...

коўш — ...

кош — ...

ёрш — ...

гараж — *гараж*ы

чыж — ...

стрыж — ...

нож — ...

вуж — ...

печ — *печ*ы

ноч — ...

урач — ...

рэч — ...

мяч — ...

меч — ...

Падкрэсліце літары, якія абазначаюць зацвярдзелыя зычныя гукі і галосныя пасля іх.

Будзьце ўважлівыя!

у беларускай мове

чарніла (*адз. л.*)

крупы (*мн. л.*)

паводзіны (*мн. л.*)

дзверы (*мн. л.*)

у рускай мове

чернила (*мн. ч.*)

крупa (*ед. ч.*)

поведение (*ед. ч.*)

дверь (*ед. ч.*) —

двери (*мн. ч.*)

99. Прачытайце назоўнікі. На якія дзве групы іх можна падзяліць?

Крупы, гульні, шахматы, фігуры, канікулы, штаны, боты, дзверы, машыны, нажніцы, ніткі, дні, паводзіны.

Выпішыце спачатку назоўнікі, якія маюць формы адзіночнага і множнага ліку.

Выпішыце астатнія назоўнікі. Абазначце, у форме якога ліку яны заўсёды ўжываюцца.

100. Прачытайце. Дапоўніце сказы патрэбнымі па сэнсе назоўнікамі. Якія з іх маюць толькі форму адзіночнага ліку, якія — толькі форму множнага ліку?

1. Кошка Мурка любіць цёплае Андрэйку таксама падабаецца запіваць малаком смачнае

2. Раніцай у мамы на пліце заўсёды варыцца Яна любіць дабаўляць у каву

3. Тата паклаў на стол ... і На сняданак ён заўсёды робіць ... з сырам.

Словы для даведкі: *малако, пячэнне, кава, вяршкі, масла, сыр, бутэрброд.*

вяршкі — рус. сливки

бутэрброд

Спішыце трэцюю пару сказаў. Абазначце лік устаўленых назоўнікаў.

101. Прачытайце. На якія групы можна размеркаваць выдзеленыя словы паводле іх значэння?

Вось табе **кефір**, **пячэнне**,
малако, **цукерак** жменя,
пернік, **квас**, **батон** ды **кава** —
што — налева, што — направа?
С. Шах.

Якой часцінай мовы з'яўляюцца выдзеленыя словы?
Выпішыце ў адзін слупок назоўнікі, якія маюць формы адзіночнага і множнага ліку.

Выпішыце ў другі слупок астатнія назоўнікі. Абазначце, у форме якога ліку яны заўсёды ўжываюцца.

102. Прачытайце скорогаворку. Спішыце. Абазначце лік выдзеленых назоўнікаў.

Пасярод двара — гара,
на вяршэчку — **сані**.
А хто што дастане —
гаварыце самі.
Сонечка — **саначкі**,
Верачка — **вяровачку**,
а малы Іваначка —
скорогаворачку.

В. Вітка.

Падкрэсліце назоўнікі, якія ўжываюцца толькі ў форме множнага ліку.